

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1976
FORFATTER:	Eskild Jørgensen
TITEL:	Fra Hvidtfeldts tid til vore dage
KORT RESUME:	Socialdemokratiets historie i Kolding 1886–1976

Eskild Jørgensen:

Fra Hvidtfeldts tid til vore dage

(Udgivet af Socialdemokratiet i Kolding 1976)

Det er ikke uden grund, at bogen om Socialdemokratiets historie i Kolding 1886—1976 har fået titlen »Fra Hvidtfeldts tid til vore dage«, idet typograf Peter Hvidtfeldt var med til at stifte den socialdemokratiske forening og Arbejdernes Fællesorganisation i Kolding. Han udgav efter sin bortrejse fra Kolding skriftet »Tyve års organisationsarbejde i Kolding«, et usædvanligt kildekrift, som ofte er citeret i bogen. »Fra Hvidtfeldts tid...« indeholder også noget af demokratiets historie siden grundloven af 1849, som bl. a. studenten fra Kolding, Carl Ploug var forkæmper for, og hvis ideer Chr. Berg, indvalgt i folketinget 1865 som repræsentant for Koldingkredsen, kæmpede for at bevare.

Der omtales endvidere nogle af de første socialistiske agitatorer, der besøgte Kolding, cigarmager C. Würtz og missionær Mogens Sommer. De stod for forskellige retninger indenfor »Internationale«. C. Würtz var især fagligt interesseret, mens Mogens Sommers syn på socialismen var præget af kristelige synspunkter.

Cigarmager Würtz havde især

Østjylland som virkefelt og fik blandt andet held af sine bestræbelser i Fredericia og Horsens, to byer hvor mange cigarmagere var beskæftiget. Mindre held fik Würtz af et forsøg på at stifte en sektion i Kolding, formentlig 1872. Det skyldtes muligvis, at hans cigarmager-kollega, S. W. Bruun, der da var bestyrer af en tobaksfabrik, i 1872 var med til at stifte »Kolding Arbejderforening«.

Denne forening havde til formål, at »støtte arbejderne«, hvilket senere fik et konkret udslag ved oprettelse af en sygekasse og en byggeforening. S. W. Bruun overtog 1873 tobaksfabrikken, der havde hovedbygning i Helligkorsgade, og han var i en årække i ledelsen for Arbejder-

foreningen sammen med fabrikant A. L. Johansen.

Missionær Sommer besøgte Kolding i begyndelsen af 1872. Han talte ved et af ham selv indvarslet møde på »Colosseum«, en restauration i Øster-Klostergade, nu Munkegade. Mødet blev holdt umiddelbart før Arbejderforeningen blev stiftet, og Sommer advarede arbejderne mod at gå ind i denne forening. Han lagde arbejderne »på sinde, at de burde betænke sig på, hvilke mænd de ville betro sig til. Om det var nogen, hvis fortid borgede for, at de ville arbejdernes vel og ikke benytte dem til bestemte politiske retninger«.

Missionær Sommer gav også udtryk for sit syn på socialismen

Demonstration ved Kolding Arbejderbevægelses 50 års jubilæum 1936. Forrest ses formanden for Fællesorganisationen, Ejner Christensen, statsminister Th. Stauning og redaktør S. M. Jensen, formand for den socialdemokratiske kredsorganisation.

og praktisk politik. Han mente, at statskirken burde afskaffes, og at kongens løn skulle reduceres til 50.000 rigsdaler om året. Sommer var påvirket af Søren Kirkegaard og den grundtvigianske præst Vilhelm Birkedal, der fik sin sag for, da han en søndag i sommeren 1864 sluttede sin kirkebøn med ordene: »Gud give kongen et dansk hjerte, om det er muligt«.

Da Arbejderpartiet, d.v.s. Socialdemokratiet og Fællesorganisationen begyndte i firserne, havde Kolding godt 7000 indbyggere. Industrialiseringen begyndte i halvfjerserne, da bl. a. Slotsmøllens Fabrikker, S. W. Bruuns tobaksfabrik, Konrad Jørgensens Bogtrykkeri, A. L. Johansens møbelfabrik samt Brdr. Volkerts fabrikker havde lagt grunden til senere ekspansion. Den industrielle udvikling blev øget i firserne som følge af

landbrugets omlægning til i kraft af andelsbevægelsen at gå over til at fremstille forædlede produkter. Det var virksomheder som Kolding Andelsmejeri, Kolding Andels-svineslagteri, Konstantin Hansen & Schrøders Maskinfabrik, senere D.D.M.M., og endvidere fulgte begyndelsen på F.D.B.'s industrielle virksomhed.

Der skete tillige opsving i byggeriet, bl. a. bolig-kvarteret syd for jernbanelinien med sidegader til Seestvej, nuværende Tøndervej. Dermed udvikledes behovet for håndværkere og i takt med dette etablering af Teknisk skole.

I denne udvikling var arbejds-lønnen ikke fulgt med. Ugelønnen var 10–12 kr. for de lavest lønnede og 18–20 kr. for de højest lønnede. Arbejdstiden var 10–12 timer daglig, i visse fag dog op mod 18 timer. Børnear-

bejdet var meget udbredt, men der var dog sat en begrænsning til 6 timer om dagen for børn under 14 år. Skolernes undervisning svarede til det industrielle mønster. Der var halvdagsundervisning, således at nogle børn kunne arbejde fra morgen til middag, da de så blev afløst af de børn, der gik i skole om formiddagen.

Bogen er et stykke politisk historie i hvilken nævnes en række personer, der kommunalt har haft indflydelse på byens udvikling, samt på de socialdemokratiske folketingsmænd, der siden 1920 har repræsenteret Koldingkredsen. Sideløbende skildres forhold i Kolding under de to verdenskrige samt bevægede episoder i trediverne og efter befrielsen i 1945, da der var bestræbelser for samarbejde mellem Socialdemokratiet og DKP.

Gå i

Specialforretning

— det betaler sig

Med venlig hilsen

MILLER
GARDINER

Hospitalsgade 53 . Kolding
Telf. (05) 52 32 02